

2. Joshi M., Kaur S., Kaur H. P., Mishra T. Nosocomial infection: source and prevention. *Int J Pharm Sci & Res.* 2019. № 10(4). P. 1613–1624. Doi: 10.13040/IJPSR.0975-8232.10(4).1613-24.
3. Wu D., Wu C., Zhang S., Zhong Y. Risk Factors of Ventilator-Associated Pneumonia in Critically Ill Patients. *Front. Pharmacol.* 2019. № 10. P. 482. Doi: 10.3389/fphar.2019.00482.
4. Салманов А. Профілактика інфекцій, пов'язаних з наданням медичної допомоги: Міжнародний досвід. *Журнал заступника головного лікаря.* 2016. № 5. С. 28–42

УДК 378.091.267:61-051:[378.018.43:004]](477)

СТУДЕНТСЬКЕ АНКЕТУВАННЯ – КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Зябліцев С.В., Перепелиця Ю.В., Зябліцев Д.С., Тарілко Т.А.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (м. Київ)

Вступ. Сучасна вища освіта, як і все суспільство України та всього світу, на сьогодні має декілька проблем, які обумовлені пандемією COVID-19 та високою загрозою розповсюдження інших епідемій, а також війною в Україні через російську агресію. Все це обумовило наростання у 2021-2022 р.р. низки гуманітарних, соціальних та економічних наслідків. Поширена самоізоляція, а згодом - масова міграція населення призвели до суттєвого погіршення і, навіть руйнування існуючої системи отримання освіти. За даними Міжнародної організації міграції понад 7,1 млн. людей в Україні стали внутрішньо переміщеними особами, серед яких більша половина має дітей. Істотне значення має й поширення психосоматичної патології (постковідний синдром, дистрес-синдром, посттравматичні стресові розлади, травми та контузії, отримані під час масованих бомбардувань цивільних об'єктів), що значно погіршує здатність молоді до навчання та його якість.

Існуюча ситуація ставить нові вимоги до професійної освіти лікарів, які повинні мати високі базові та додаткові знання, професійний досвід, бездоганно володіти практичними навичками, бути гнучкими у вирішенні професійних питань. У свою чергу, це ставить й нові вимоги викладачам – швидке оволодіння новим теоретичним матеріалом, вміння адаптувати до конкретних умов способів його подання, передачі практичних навичок, динамічне вдосконалення існуючих навчальних програм. Разом з тим, сучасні умови викладання реально ускладнені обмеженням, або й відсутністю очного навчання, відпрацювання практичних навичок, утруднені індивідуалізована перевірка

знань та умінь здобувачів освіти, демонстрація клінічних випадків та володіння медичною апаратурою. Часто має місце порушення учбових програм та розкладу через відсутність зв'язку з викладачем або його виїздом за кордон; погіршення он-лайн зв'язку через поганий Інтернет, нестача викладачів.

Шляхами вирішення цих питань є самовдосконалення викладачів через мережу Інтернет, широке оновлення та використання фахової літератури, обмін професійним досвідом між фахівцями, у тому числі завдяки проведенню конференцій у дистанційному форматі, швидке удосконалення навчальних програм з проведенням лекцій, семінарів, тренінгів за новою тематикою. Крім того, має значення розширення методик викладання, насамперед у дистанційному форматі – створення навчальних фільмів, запис відеолекцій, проведення он-лайн семінарів та конференцій зі зворотним зв'язком із студентами. У цьому плані цікавим є з'ясування думки студентів про ефективність освіти, що можна з'ясувати шляхом незалежного анонімного анкетування.

Мета роботи. Проаналізувати результати анонімного анкетування студентів-медиків, що було проведено на 3 курсі медичного факультету на кафедрі патологічної фізіології у осінньому семестрі 2021 року (дистанційне навчання за умов карантину внаслідок пандемії COVID-19) та весняному семестрі 2022 року (дистанційне навчання за умов війни в Україні внаслідок російської агресії).

Матеріали і методи. Проаналізовано анкети, які були анонімно заповнені студентами-медиками в он-лайн режимі по закінченню I-го та II-го семестру 3 курсу на кафедрі патофізіології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Всього обидва етапи анкетування пройшли 425 студентів, серед яких дівчат було 77,4%, хлопців – 22,6%. Вік студентів склав від 18 до 25 років, переважна більшість були у віці 19-20 років (78,6%). На бюджетній формі навчалися 57,9%, на контрактній – 42,1% осіб. Для статистичної обробки отриманих результатів використовували програму Statistica 10 (StatSoft, Inc., США). Незалежні вибірки порівнювали із застосуванням критерію ксі-квадрат; значення $p < 0,05$ вважали вірогідними.

Результати та їх обговорення. Переважна кількість студентів (89,6%) вважала дисципліну «патологічна фізіологія» важливою для обраної майбутньої професії. Про те, що їх права дотримуються при вивченні дисципліни, зазначили 99,1% студентів. Про отримання повної інформації про критерії, правила і процедури оцінювання на-

вчальних досягнень заявили 98,8% студентів. Про в цілому справедливую оцінку знань заявили 98,1%.

На питання «Наскільки Ви задоволені якістю лекцій?» позитивні відповіді («Задоволений» та «Повністю задоволений») надали 75,3% студентів у I-му семестрі і 69,9% у II-му ($p < 0,05$). Відповідь «У цілому задоволений, але є дрібні нарікання» надали, відповідно, 16,9% та 17,6% студентів, тоді як негативні відповіді («Не задоволений» та «Зовсім не задоволений») надали, відповідно, 6,9% та 4,3% студентів (для обох порівнянь різниця незначуща).

Щодо задоволеністю якістю практичних занять, то позитивні відповіді надали по I-му семестру 90,4% студентів, по II-му – 85,9% ($p < 0,05$). Дрібні нарікання до проведення практичних занять мали 7,1% та 7,5% студентів ($p > 0,05$), а негативні відповіді надали 1,2% та 3,1% ($p < 0,05$), відповідно.

При відповіді на питання «При підготовці до занять і контрольних заходів, що Ви найбільше використовуєте (оберіть дві найчастіші позиції)» студенти зазначили, що найчастіше користувалися навчальною літературою (підручники, посібники): у I семестрі – 87,7%, у II-му – 85,3% ($p > 0,05$); зразками питань і тестів – 52,7% та 53,5% ($p > 0,05$); методичною літературою кафедри – 42,1% і 47,1% ($p < 0,05$). Привернув увагу високий рівень використання Інтернет-ресурсів – 51,7% та 50,2% ($p > 0,05$), тоді як конспекти лекцій використовували тільки 29,9% та 36,7% ($p < 0,05$). Додатковою науковою літературою (монографії, статті) користувалися 10,5% та 11,4% ($p > 0,05$) студентів.

Участь у роботі студентського наукового товариства (СНТ) кафедри як слухачі брали 52,0% студентів у I-му семестрі і 54,1% у II-му ($p > 0,05$), тоді як у якості доповідача виступило 5,6% та 8,2% студентів ($p < 0,05$), відповідно.

Більшість студентів (50,6%) зазначили, що найбільшу зацікавленість у них викликали розбір задач клінічного спрямування та ситуаційних задач/кейсів. Змістовні відповіді викладача більше подобалися 39,6% студентів. Найменшою популярністю користувалися усне опитування (5,8%) та тестування (4,0%).

Результат навчання на кафедрі на думку 58,6% студентів залежав виключно від їх особистої праці та наполегливості, тоді як рівню викладання віддали перевагу тільки 12,5%. При цьому 18,8% студентів вважали, що результат навчання залежить в першу чергу від об'єктивності оцінювання.

Таким чином, загалом можна було зазначити досить високу вмотивованість та заохочення студентів 3 курсу до вивчення одного з основних предметів теоретичної медицини – патологічної фізіології. Абсолютна більшість студентів впевнена у важливості цього предмету для професії лікаря. Дотримання прав студентів, їх інформованість про критерії оцінювання та його об'єктивність відмітили майже всі студенти.

Щодо процесу викладання на кафедрі, то незалежне анкетування студентів виявило деякі проблеми. Насамперед, досить велика частина опитуваних (22–24%) не повністю задоволена, та, навіть, і зовсім не задоволена якістю лекційного матеріалу. При цьому конспекти лекцій використовувала для підготовки до занять тільки третина студентів, тоді як Інтернет-ресурсами користувалася половина опитаних.

Вочевидь, за умов дистанційного навчання необхідно покращити якість лекцій та викладати їх у новому форматі. Сьогодні у вищій освіті вкоріняється стандарт SMART, як основний засіб дистанційного навчання, що вміщує інноваційні Інтернет-технології, інформаційні ресурси з широким доступом та ґрунтується на відкритій моделі асинхронного комунікативного індивідуального навчання. Треба поєднати традиційну лекцію, яка спрямовувала студентів на вивчення теми, з широким застосуванням сучасних інформаційних технологій, наситити лекційний матеріал доречними та якісними Інтернет-посиланнями. Студент, прослуховуючи лекцію, має отримати широке уявлення по даній темі, а згодом, опрацьовуючи її електронний варіант, наприклад, презентацію, має знайти посилання на більш детальне викладення окремих питань в учбовій літературі та методичних розробках кафедри.

Задоволеність якістю практичного заняття знаходилася на досить високому рівні (86–90%). Звертало увагу незначне, але значуще зниження задоволеністю від занять та лекцій у II-му («воєнному») семестрі, у порівнянні з I-м («ковідним»). На нашу думку, тут мало значення загальне збільшення рівню стресу у студентів, викладачів та більший негативний вплив на організацію навчання в умовах евакуації великої частини населення.

Окремо необхідно зазначити достеменно більше користування методичною літературою кафедри та конспектами лекцій у II-му семестрі у порівнянні з I-м. На нашу думку, це виправдано браком часу та обмеженням інформаційних ресурсів у військовий час та підкреслює важ-

ливість кафедральних розробок для спрощення сприйняття студентами учбового матеріалу у важких умовах дистанційного навчання.

На наш погляд, позитивне значення має використання студентами наукової літератури, про що заявили 10–11% студентів. Однією з необхідних умов якості дистанційного навчання є висока вмотивованість, бажання отримання нових знань та здатність до самоорганізації. Наявність цих якостей у наших студентів підтверджено широкою участю опитаних студентів у роботі СНТ кафедри (52–54%). При цьому достеменно більша кількість студентів у II-му семестрі підготували та виступили з науковими доповідями, що, безумовно, вказує на збільшення їх вмотивованості та зацікавленості предметом.

На необхідність реорганізації та осучаснення процесу навчання свідчили і результати опитування щодо високої зацікавленості студентів розбором задач клінічного спрямування і кейсів. При цьому традиційне усне опитування та тестування, навіть за умов дистанційного навчання, коли студент з легкістю може «списати» або підглянути правильні відповіді, повагою студентів не користувалося.

Про високу вмотивованість студентів свідчили і результати опитування щодо залежності результату навчання: переважна більшість все ж такі на перший план ставить свою працю та наполегливість (58,6%).

Високу відповідальність на викладача в умовах дистанційної освіти, покладає розуміння досить високої кількості студентів (18,8%), що оцінка їх зусиль залежить від об'єктивності опитування. Дійсно, педагогічний досвід підказує, що приблизно кожний п'ятий учень вимагає додаткових індивідуально орієнтованих зусиль вчителя. Викладач має заохотити студента, мотивувати його, підтримати потяг до навчання, надати йому впевненості у своїх знаннях, що особливе значення має в умовах наростання рівня стресованості внаслідок ізоляваності, еміграції та усамітнення людини.

Висновки

1. В цілому, можна зазначити досить високий рівень якості дистанційного навчання за даними незалежного опитування студентів, що ґрунтується з одного боку на високий вмотивованості студентів, а з іншого – на достатньому рівні викладання із застосуванням сучасних інтерактивних методик та активного залучення студентів у навчальний процес.
2. До проблем, які потребують свого рішення в умовах дистанційного навчання, треба віднести необхідність осучаснення лек-

ційного матеріалу та методичних розробок кафедри на підставі впровадження SMART-освіти та застосування сучасних інформаційних технологій.

3. Проведення практичних занять необхідно орієнтувати на розбір клінічних ситуацій, кейсів з поясненнями викладача переважно у формі інтерактивного спілкування із зворотним зв'язком.

УДК 378.6.091.2(477)

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Зяблицева Т.А., Перепелиця Ю.В., Зяблицев Д.С.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (м. Київ)

Навчальний процес сильно сколихнувся в день, коли світ вперше почув слово COVID. З 12 березня 2020 року багато освітян і педагогів змушене було працювати за новою освітньою системою – дистанційною, що потребувало забезпечення нових вимог до освітнього процесу. Перед сучасною освітою постав виклик аби модернізувати і змінити стратегію і власне погляд на навчання. Ми вже розуміємо що, дистанційне навчання є і буде наділі з нами. І вже зовсім не важливо чи зручно вчителям і викладачам працювати онлайн чи ні, сучасність говорить нам про інше.

24.02.2022. Цю дату запам'ятають усі – початок війни в Україні. Ще більший виклик, ще жорстокіші умови які постали перед здобувачами освіти. Зрозуміло, що знову ж таки без дистанційного навчання не обійтись. Потрібна певна стратегія і план до збереження освіти на високому рівні.

Протягом останніх десяти років традиційна освіта в Україні активно доповнюється навчанням на базі комп'ютерних технологій. Саме завдяки посиленому розвитку мережі Інтернет, з'явилась можливість ділитись інформацією з одного кінця світу в інший, робити її доступною для конкретних людей і залишатись при цьому на місці, а також вільно вести бесіду із іншими абонентами в режимі онлайн. Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити і вдосконалити якість освіти і поставити її на ранг вище. Під час реформування освіти у всіх навчальних закладах активно відбувається пошук нових і доцільних методів навчання [2].